

KEREKASZTAL-BESZÉLGETÉS A GYEREKVÉDELEM AKTUÁLIS KÉRDÉSEIRŐL

Darvas Ágnes:

Azzal kezdeném, hogy eredetileg másfél órára terveztük a kerekasztal-beszélgetést, de az összes csúszást mi fogjuk most ledolgozni, mert fél 6-kor el kell hagynunk ezt a termet. Tehát háromnegyed órára szűkült az időnk. Az előzetes megbeszéléseken nagyon sok téma és nagyon sok kérdés vetődött föl. Biztos, hogy nem fogunk tudni mindegyikkel foglalkozni. Abban állapodtunk meg, hogy akik nem voltak ma előadók, de végighallhatták az összes előadást, egy rövid reflexióval kezdenék. A kérdés tehát az, hogy mit adott ez a mai délután.

Akkor én át is adnám a szót először Lantai Csillának.*

LANTAI CSILLA:

Köszönöm szépen, hogy eljöhettek, köszönöm a felkérést is. Nagyon érdekes volt végighallgatni az előadásokat, és 3–4 percben nem könnyű összefoglalni a hallottakat és reagálni a legfontosabbakra.

Szeretnék válaszolni a gyermekvédelmi szakellátásba bekerülő gyermekek létszámának emelkedésére, amit Both Éva igazgatóhelyettes asszony vetett fel. Én látom ennek egy sajátos okát, ugyanis 2011. nyara óta a gyermekvédelmi szakellátásba kerülnek a kísérő nélküli kiskorúak, jellemzően gyermekotthonban biztosítjuk a számukra szükséges ellátást. Tehát nem befogadó állomásokra és nem a menekültügyi hatóság által biztosított férőhelyekre kerülnek a gyermekek, hanem – ahogy ez a gyerekeket megilleti – a magyar gyermekvédelmi rendszerbe kerülnek be, ha ez számukra szükséges.

Olyan gyermekekről van szó, akik úgy érkeznek Magyarország területére, hogy nincs olyan felnőtt személy velük, akinek a felügyelete vagy a gyámsága alatt állnának. Gondoskodni kell az ellátásukról, törvényes képviselötükről, és ők ma már a gyermekvédelmi szakellátás rendszerébe kerülnek, nem befogadó állomáson helyezik el a gyermekeket. Ugyanaz tapasztalható, ami a felnőttek esetében is: nagyon jelentősen megnőtt a Magyarországra érkező menekültek száma. Sokan kérnek a gyermekek közül is menekültstátuszt Magyarországon. Sokan vannak közülük, akik mennek is tovább, és viszonylag rövidebb időt töltenek el Magyarországon, mert várják őket a családtagok valahol másutt Európában. Vannak azonban akik maradnak, sikerül őket beiskolázni, és élük aztán tovább a maguk életét. Utógondozói ellátottként is maradhatnak még a rendszerünkben

* A kerekasztal-beszélgetés résztvevői közül hárman nem tartottak előadást a konferencián: *Lantai Csilla*, Emmi Gyermekvédelmi és Gyámügyi Főosztály; *Sidlovics Ferenc*, Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság (jelenleg: Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal); *Korintus Márta*, Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság. (a szerk.)

a nagykorúvá válást követően a menekült- (oltalmazott) státuszt elnyert fiatal felnőttek.

A gyermekvédelmi szakellátásban lévő gyermekek létszámában a nagy kiugrást tehát a hazánkba érkező kísérő nélküli kiskorúak létszáma okozza. Ha az ő létszámukat kivesszük a statisztikából, akkor is látható növekedés. Ezt évek óta lehet tapasztalni a kiskorúak vonatkozásában. De azt gondolom, hogy az adatokban a nagyobb kiugrás kifejezetten a kísérő nélküli kiskorúaknak tudható be, és azért nem látható a fővárosban, mert ők nem a fővárosi statisztikában jelennek meg, hanem Pest megyében, illetve a déli országrészekben. Fóton van kijelölt gyermekotthon a menedékkérő kísérő nélküli kiskorúak számára, továbbá Hódmezővásárhelyen látják el a nem menedékkérő kísérő nélküli kiskorúakat.

Ezenkívül pedig csak néhány dologra szeretnék utalni. Úgy gondolom, hogy persze van nagyon sok megoldandó probléma, mert nagyon átalakuló időszakban élünk. A gyermekeket is és a családjainkat is bizonyos szempontból újfajta szükségletek jellemzik, de az elmúlt években is folyamatosan próbál az ágazati irányítás válaszokat találni. A szakmán belül is nagyon sok pozitív gondolat születik, ezek közül sok megjelent az előadásokban is.

Összefoglalva: sok pozitív dolog történik, és jó válaszok születnek, például az alábbiak:

Szeretném megemlíteni, hogy a gyermekvédelmi területről nem volt forráski-
vonás. Nézzük a gyermekek szociális biztonságát, hogy mi mindent lehet tenni a mélyszegénység ellen. Például a *gyermekétkezésre* nagyon jelentős többletforrást biztosít az állam. 2010-től mostanáig több mint duplájára emelkedett a gyermekétkezésre biztosított költségvetési forrás. Továbbá a *nyári gyermekétkeztetés* megszervezésére egyre nagyobb költségvetési forrás szolgál. Jövőre várható a *bölcsődében és az óvodában az ingyenes gyermekétkeztetés jelentős mértékű kiterjesztése*.

Ami szintén nagy pozitívum szerintem és jó válasz: a gyermekvédelmi szakellátásban a *gyermekvédelmi gyámság bevezetése, és a nevelőszülői ellátás elsődlegessége*. A nevelőszülői foglalkoztatási jogviszony bevezetése nagy lépés volt, végre van a nevelőszülőknek biztonsága, van nyugdíjszerző idejük, foglalkoztatási jogviszony keretében látják el a tevékenységüket. Ugyanakkor olyan rugalmas a foglalkoztatási jogviszonyuk, hogy lehet egyéb munkavégzésre irányuló tevékenységük, nem kell választaniuk a nevelőszülői hivatás és a munkájuk között. Azt gondolom, hogy ezek nagy lépések, és ez is olyan átalakítás volt, amihez jelentős forrásbevonás volt szükséges.

Elmondható a *mediáció szerepének erősödése a gyámhatóságok eljárásában és ehhez erősödött a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok (TEGYESZ-ek) újfajta szerepe*, ami valóban túlmutat a gyermekvédelmi szakellátáson. Nem lehet ollóval hasítanunk, és azt mondanunk, hogy ez csak gyermekvédelmi szakellátás, az pedig csak gyermekjóléti alapellátás, tehát inkább azt kell nézni, hogy mire van szükségük a gyermekeknek, családoknak, és meg kell tervezni a szükséges módszereket és ellátásokat.

Szükséges a gyermekvédelmi jelzőrendszer és a gyermekjóléti alapellátás erősítése. Ez egy világosan megfogalmazott és kitűzött cél. Ennek érdekében történt is változás, van ma már az emberi erőforrások minisztere által jóváhagyott egységes módszertani anyag, ami az Emmi honlapján elérhető. Több lépés történt annak érdekében, hogy a szakemberek megismerjék azt. Továbbá a Gyermekvédelmi törvény 2014 márciusában hatályba lépett módosítása előírja a zárt adatkezelést a gyermekjóléti szolgálatok és a gyámhatóságok számára, a gyermek bántalmazásáról érkező jelzés esetén. Annak érdekében történt a jogszabály-módosítás, hogy legyenek jelzések, és azok a gyermekjóléti szolgáltatóhoz eljussanak. Tudom, hogy a szakmában megoszlanak a vélemények arról, hogy ez most jó vagy nem jó, hogy ez vajon előrevisz minket vagy sem, de azért azt lehetett tapasztalni, hogy bizony néha a jelzőrendszeri tagok félnek a szülői retorziótól, és az okozott néhány esetben problémát, hogy nem mertek szólni a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjai a gyermek bántalmazásáról, elhanyagolásáról. A zárt adatkezelés megteremti az ő védelmüket is. Azt lehet mondani, hogy az *iskolai szociális munka bevezetése* is feltétlenül célként jelenik meg, és hogy az EFOP-ból tervezett programként indulhat majd el ennek a biztosítása.

Van jó példánk arra, hogy ami korábban programként működött, az beépülhet rendszerszinten. Ilyen például a Biztos Kezdet Gyerekházak ügye, ezek ma már megjelennek a Gyermekvédelmi törvényben is, már rendszerszerűbb a működésük és egyre több gyerekház működik. Reményeink szerint tovább erősödik ez az ellátás, és remélhető hogy az iskolai szociális munka is előbb programként, aztán majd rendszerszerű módon épülhet majd be a gyermekvédelmi rendszerébe és a Gyermekvédelmi törvénybe.

Persze a tervezett átalakításokhoz, fejlesztésekhez meglehetősen nagy költségvetési források kellene. Ezeket biztosítani kell, hiszen döntő kérdés hogy mi a gyermekek érdeke. Minden változásnak valahol ezt kell szolgálnia és az a konstruktív párbeszéd, amit az ENSZ Gyerekjogi Bizottsággal folytattunk, szintén ezeket a törekvéseket erősíti. Azt gondolom, hogy az ENSZ Gyerekjogi Bizottsággal folytatott párbeszéd során két pont volt, amelyben van valamelyest nézetkülönbség, a magyar sajátosságok miatt másképpen látjuk:

1) Ilyen a „baby boxokról”, az inkubátorba elhelyezett gyermekekről való gondolkodás. Felvetette e a Gyerekjogi Bizottság, hogy meg kellene szüntetni az inkubátorokat. Mi azt gondoljuk, hogy a gyermek élethez való jogát biztosítja az inkubátorba való elhelyezés lehetősége, és nálunk nem ez a rendszerszintű megoldás, inkább utolsó szalmaszál, melyet igen ritkán vesznek igénybe a szülők. Emiatt nálunk lehet pozitív szerepe. Ami miatt a félelem felmerült, hogy ellophatnak gyermeket az anyától, és úgy kerülhet inkubátorba. A jogszabályaink alapján ugyanakkor utána még 6 hét áll a szülő(k) rendelkezésére, amíg bármelyikük jelentkezhet a gyermekért.

2) Felmerült továbbá az etnikai adatgyűjtés kérdése is. Mi azt gondoljuk, hogy nagyon vigyáznunk kell, nehogy megbélyegző legyen a gyermek számára a származásának kezelése. Hagyományokat is tekintetbe kell venni, hogy, milyen módon

lehet ezt a kérdést jól kezelni. Inkább a gyermek élettörténete keretében gondoljuk helyesnek a származásáról beszélni, kulturált módon, nem úgy, hogy te ilyen vagy, kislfiám, te meg amolyan. Keressük mi is a megoldásokat erre. Az egyik válasz lehet, hogy bekerült a Gyermekvédelmi törvénybe a halmozottan hátrányos helyzet fogalma, annak érdekében több ágazat (köznevelés, egészségügy, szociális terület) ugyanazt a fogalmat tudja használni. Ha már megvannak az adataink, hogy hány hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermek él egy adott térségben, akkor erre lehet célozni megfelelő fejlesztéseket és forrásokat.

SIDLOVICS FERENC:

Kedves kollegák! Én is nagyon sok szeretettel köszöntök mindenkit.

Három gondolatot szeretnék most így a beszélgetés előtt felvetni, és mind a három gondolathoz egy-egy mondatot hozzáfűzni. Igyekeztem fegyelmelni magam, hiszen nagyon sok minden jutott az eszembe az elhangzott előadások kapcsán. Most nagyon fegyelmезetten három dologra szeretnék fókuszálni.

Az elhangzott problémák egyik alapkérdése az, hogy vannak szolgáltatások, vagy nincsenek szolgáltatások. Ha most a bemutatott szakellátási bekerülési adatokra gondolunk, évek óta tudjuk, hogy látható egyfajta növekedés, és sok évvel ezelőtt tudtuk azt, hogy várhatóan lesz majd növekedés, mert ez benne volt az alapellátási adatokban. 2005-től a gyerekjóléti szolgáltatás átalakítása vagy átalakulása sajnálatos módon azt hozta magával, hogy nagyon komoly területi különbségek jelentek meg, és várható volt, hogy ennek az utóhatása a szakellátás bemeneti oldalán késleltetve ugyan, de meg fog jelenni. Feltehetően ez is hozzájárul ahhoz, hogy az elmúlt években a bemeneti oldalon növekedés figyelhető meg. Erre mindenképpen oda kell figyelni, oda is figyelünk rá. A minisztérium munkatársaival nagyon sokat gondolkodunk azon, hogy milyen lépéseket tegyünk a gyerekjóléti szolgáltatás megerősítése érdekében, sőt továbbmegyünk, a gyermekjóléti alapellátás megerősítése érdekében. Ez egy kicsit átvezet a következő gondolathoz, egy szolgáltatás nem fogja megoldani a gyermekek helyzetét vagy a gyermekek problémáját.

A következő gondolat, amiről beszélni szeretnék, az a szolgáltatások és ellátások együttműködése. Az látszik mindenféle adatból – és mindegy, hogy honnan nézzük, a köznevelés, az egészségügy vagy a gyermekvédelem, a szociális terület oldaláról –, hogy ha bizonyos kapcsolódási pontok mentén nem fogjuk megerősíteni az együttműködésünket, akkor „eldolgozunk” egymás mellett, amit sem szakmai szempontból, sem költségvetési szempontból nem megengedhető. Annak ellenére, hogy mindez nem új keletű probléma, továbbra is nagyon sok tennivalónk van. Ezen a téren is nagyon sok munka folyt az elmúlt években, és továbbra is nagyon sok fejlesztési lehetőség van benne.

A harmadik, egy kicsit gyakorlatiasabb kérdéskör a szülők támogatásának kérdése. A gyerekekkel kapcsolatos mindenféle szakmai tevékenység kapcsán alapvető kérdés, hogy hogyan forduljunk a szülők felé, hogyan támogassuk a szülőket. Lannert Judit előadásában nagyon jól kirajzolódott, hogy végletek vannak

az adatokban is és a megítélésekben is. Ha azt kérdezzük, hogy fontos-e a gyerek, mindenki azt fogja mondani, hogy igen, a gyerekek ügye nagyon fontos. Közben azt látjuk, hogy állandóan prioritásharcok, értékharok, a családokon belül különböző szerepkonfliktusok keresztüzében van a gyermek. Például számomra megdöböntő volt az az adat, amely a szülői értekezleteken való részvételre vonatkozott, miközben a gyermekjóléti alapellátásos kollégák egyfolytában arról számolnak be nekünk, hogy a szülőknek egyre nagyobb szükségük van a segítségre, egyre inkább szakmai támogatásra szorulnak. Ezekben a hihetetlen végletekben kell végig gondolnunk a problémákat, és remélem, hogy ezekről mind fogunk beszélgetni. Tovább is adom a szót.

KORINTUS MÁRTA:

Köszönöm szépen!

Most azzal kezdem, amivel te, utolsó közös szereplésünkkor: akkor én beszéltem előbb, nagyon hasonló dolgokat szoktunk mondani, és amelyikünk előbb szól, az mondja el előbb gyakorlatilag. Több hasonló gondolat lesz abban, amit én is szeretnék megemlíteni.

Akik ismernek, tudják, hogy az én érdeklődési területem az iskoláskor előtti korosztály, illetve pontosabban a 3 évesnél fiatalabb gyerekeknek az ellátása, úgyhogy először erre szeretnék reagálni, egy kicsit továbbvinni azt a gondolatot, hogy mennyire fontos az első 3 év. Ezt mindannyian tudjuk, mindenhol tanítjuk, de még egy adalékot szeretnék hozzáadni.

Nemrégiben került a kezembe James Hackmannek a 2014 decemberében a Fehér Házban a gyermekek érdekében elmondott beszéde. Olyan álláspontot képviselt, amit én nagyon támogatok, és jó lenne – azt hiszem – ezt a szemléletet is követni. Ő azt gondolja, hogy a gyerekek nem tehetnek arról, hogy hová születnek, milyen családba, és nagyon hamar el kell kezdeni a támogatásukat. De ő azt gondolja, hogy nem feltétlen azzal kell kezdeni, hogy a szülőknek pénzügyi támogatást adunk, hanem a gyermeknevelési környezetet és a gyermeknevelési erőforrásokat, lehetőségeket kell segíteni, ez egyrészt a szülők kompetenciáinak, gyermeknevelési kompetenciáinak a segítése különböző szolgáltatásokkal, különböző módon.

Erre hoz egy nagyon érdekes példát is, ami lehet, hogy másoknak köztudott, nekem nagyon új volt. Megnéztek egy olyan családot, amelyik alacsonyabb végzettségű, hátrányosabb helyzetű környezetben élt, és megszámozták, hogy a 3 éves gyerekek szókincsük mekkora. Azt találták, hogy az alacsonyabb végzettségű, hátrányos helyzetű családokban a gyerekek így óránként körülbelül 600 szót hallanak, és a szókincsük az körülbelül 500 szó 3 éves korra. Míg a magasabb végzettségű, jobb körülmények között élő családokban ez az arány 2100, illetve 1100, tehát óránként 2100 szót hallanak a jobb környezetben élő gyerekek, és az ő szókincsük 1100 körül van 3 éves korra. Tehát ezzel azt próbálják mutatni, hogy hihetetlenül nagy a különbség már a kezdettől fogva, és hogyha ezzel nem foglalkoznak, akkor ez a különbség csak egyre nagyobb lesz.

És akkor itt talán áttérnék arra is, amit Lannert Judit is meg Feri is mondott, hogy a szülőkkel való együttműködés és a szülők támogatása... ez elsőrendű kérdés számomra, az első perctől kezdve, tehát ez egyértelmű. Amiről még én itt szót ejtenék vagy erősíteném, Judit előadásából is kiderült, hogy akármilyen kutatást végez is az ember, vagy akármilyen projekt eredményeit vizsgálja, azt látja, hogy a szülők támogatása az egy ilyen egyoldalú folyamatnak tűnik. Tehát mindig a szakemberek azok, akik úgy gondolják, hogy a szülőket valamilyen szempontból segíteni kell, és nagyon ritkán merül fel az, hogy a szülőknek a meglévő akármilyen kicsinek tartott kompetenciájára is, de építeni kell. Tehát valahogy jobban be kéne őket vonni.

Erre vonatkozóan most részt veszünk egy kisebb nemzetközi kutatásban, ami pont erről szól, hogy az iskoláskor előtti korosztályt célozva hogy lehet a szakembereket arra jobban felkészíteni, abba az irányba ösztönözni, hogy úgy foglalkozzanak a szülőkkel, hogy az ő gyermeknevelési kompetenciáikat segítsék, de oly módon, hogy ez a gyermeknek a kompetenciáit erősítse. A legutóbbi ilyen kutatói munkacsoport-találkozónkon pont arról folyt a beszélgetés, milyen érdekes, hogy a részt vevő országok közül egyetlenegyben sem merült az fel, hogy nem a szakembernek kéne csak az ismereteket továbbítani, vagy megpróbálni megmondani a szülőnek mit és hogyan kéne tenni. Sőt még olyan is elhangzott az egyik kutatócsoport részéről, hogy megpróbálták bevonni a szülőket, mindent elmondtak az óvodában, hívták őket, és nagyon kicsi volt az érdeklődés, egyenként mentek el. Ebből aztán lett egy komolyabb beszélgetés arra vonatkozóan, hogy végül is hogy van ez, tényleg nem érdekli a szülőket, tényleg nem szorulnának rá, miközben másrészt a beszélgetés során kiderült, hogy a Facebookon keresztül meg az interneten keresztül lévő kapcsolattartást igenis nagyon igénylik, és azt is, hogy ők beleszólhassanak a dolgokba.

Tehát itt csak ezt szeretném fölvetni, hogy sokszor mondjuk azt, meg sokszor kifogásoljuk azt, hogy azért a szakembereinkben is még mindig benne van az a fajta gondolkodás, hogy mi tudjuk jobban, hogy mit kellene csinálni, és hogy ezt egy kicsit azért alább kéne venni. Tehát el kéne arról gondolkodni, hogy az együttműködés tulajdonképpen mit is jelent, mit is jelenthet, de még nagyon sok tennivaló van. A szolgáltatások együttműködését Feri már elmondta, ezért nem tennék semmit hozzá.

De ugye, amit eddig elmondtam, abból az következik, hogy az lenne a jó irány véleményem szerint, hogy ha univerzális ellátást lehetne biztosítani mindenkinek: mind iskoláskor előtti korosztályra gondolva, gyerekeknek, és akkor azon belül vagy ahhoz kapcsolódóan lehetne azokat a szolgáltatásokat biztosítani, amire az adott gyermeknek szüksége van, tehát ott már egyéni módon felmérve, és a fejlesztést vagy bármilyen fajta segítséget biztosítani nekik.

A harmadik gondolat pedig, amit szeretnék elmondani, de ezt tényleg csak nagyon röviden, a kutatásokkal kapcsolatos. Az Eurofound munkájáról is volt már itt szó. A tavalyi évben az év végére egy megbízást kaptak egy olyan kutatásra, hogy mutassák be, milyen bizonyítékok vagy evidenciák vannak arra vo-

natkozóan, hogy ha a kisgyermek ellátásszínvonala növekszik – nemcsak a 3 év alattiakra vonatkozóan, hanem az iskoláskor előtti korosztályra –, akkor annak tényleg jótékony hatása van. És azt a megdöbbentő eredményt kapták, hogy egyrészt ők összeállították azokat a szempontokat, hogy milyen típusú kutatásokat szeretnének, és ilyen kutatásokból minimális volt az a szám, amit találtak, másrészt pedig amikor jó gyakorlatot próbáltak keresni ugyanennek a bizonyítására, jó gyakorlatokból is nagyon keveset találtak. Olyan jó gyakorlatra gondolok én itt most, amelyek kritériumait előírták, hogy megtervezett projekt legyen, követve legyen, monitorozva legyen, adatok legyenek és értékelve legyen. Tehát hogy komoly, megbízható eredmény kimutatása legyen. Ezzel csak azt szeretném mondani, hogy nem csak mi vagyunk, ahol nincsen igazán olyan kutatás, amit szeretnénk.

Köszönöm!

DARVAS ÁGNES:

Köszönöm szépen!

Nagyon kevés az időnk. Nagyon fókuszált körkérdésre készülök, és nagyon szeretném felhasználni azt a lehetőséget, hogy egyrészt kutató, gyerekjogi szakemberként, másrészt pedig a döntéshozás valamilyen szintjén lévő szakemberként is ülnek ennél a kerekasztalnál.

Ez egy nagyon speciális tematikájú konferencia. Én magamban úgy neveztem, hogy mozaikok a gyermekek védelmének köréből, tehát nem a korai élet éveket jártuk körül, nem is az iskolait, hanem azokat a területeket próbáltuk felvillantani, ahol most komoly folyamatok zajlanak. Arra gondolok, hogy a gyerekek mindenek felett álló vagy legjobb érdekét az szolgálja, hogy ha egy megfelelő környezetben növekednek föl. Ebben nagyon fontos szerepe van a család biztonságának, anyagi, lakhatási biztonságának, az ezekre irányuló szolgáltatásokkal és ellátásokkal mi most nem foglalkoztunk. Sokkal inkább azokkal a személyes vagy szakszolgáltatásokkal, amik a gyerekeket közvetlenül érintik, illetve a gyerekes családokat érintik. Ebben benne van az a gondolkodás, hogy a kettő – ezért hangsúlyoztam, hogy most a másik részével nem foglalkoztunk – együtt tud valamit tenni.

Az én kérdésem most az lenne, hogy egyrészt valóban történnek mindig kisebb-nagyobb lépések, de amivel ma itt szembesültünk, az az, hogy a gyerekek helyzete mégsem javul Magyarországon, bárhonnan is nézzük a gyermekek helyzetét, és még nem emlegettük a PISA-eredményeket és hasonlókat. Tehát a gyerekek helyzete nem javul. Egy csomó mindent tudunk, merthogy tájékozódunk a világban, meg részt veszünk kutatásokban. Tehát egy csomó ismert tény van a birtokunkban arról, hogy mi minden kellene a gyerekeknek és milyen szolgáltatások kellenének.

Tulajdonképpen több kérdésem is van. A labdát Feri dobta fel, hogy 2005 óta tudjuk, hogy robbanni fog a bomba a szakellátásban. Ha tudjuk 2005 óta, hogy robbanni fog, tehát hogy előbb-utóbb bekerül a szakellátásba, akkor miért nem

készülünk rá, mi az, ami történik annak érdekében, hogy csökkentsük a károkat, a gyerekeket érő károkat? Ez, mondjuk, egy egész konkrét kérdés.

De különben pedig az a kérdésem, hogy tudjuk, hogy ezeknek a szolgáltatási hozzáférési és elérhetőségi, illetve minőségi kérdéseknek nagyon erőteljes Magyarországon az egyenlőtlenségi rendszerbe való beágyazottsága. Mi történik annak érdekében, hogy ezek csökkenjenek? A konkrét kérdés arra vonatkozik, az látható, hogy EU-s fejlesztési forrásokból ideig-óráig, ezt több előadótól hallottuk, hogy ideig-óráig születnek eredmények, és ez az etikus szociális munka, általában az etikus szakmai munka szempontjából is felmerülő kérdés, hogy egyáltalán szabad-e belefogni, ha utána kijövök belőle. Tehát mit lehet látni ma arra vonatkozóan, hogy ez valahogy strukturálisan beépüljön a tágan értelmezett gyerekvédelmi rendszerbe, hogyan alapozzák ezt meg, vagy vannak-e olyan tudásaink, hazai kutatásaink, amik például megalapozhatnák azt, hogy a 18 éves korhatárt megalapozottan állítsuk vissza. Elég komoly körkérdést tettem föl, nem tudom, ki akarja kezdeni a válaszadást.

SIDLOVICS FERENC:

Szívesen elkezdem. Több részre bontva, és igyekszem nagyon strukturált lenni.

Igen, tudjuk, és nagyon sok törekvés volt arra, hogy akár szabályozási, akár módszertani szempontból próbáljunk elébe menni ennek a problémának.

Egy dolgot látni kell. Az önkormányzati feladatellátás egy izgalmas kérdéskör ebben a történetben, mert hiába vannak ágazati főszabályok az alapellátásokra, hogy márpedig kötelező minden gyerekhez eljutnunk a szolgáltatásainkkal. Hiába deklaráljuk szakmai vagy jogszabályi szinten, hogy Magyarországon minden gyereknek egyformán joga van ahhoz, hogy jó minőségű szolgáltatásrendszerhez férjen hozzá, ha pontosan tudjuk, hogy ez nem teljesül, mert az önkormányzatok jelentős része nem, vagy csak részben látja el ezen feladatait. Egy középváros meg, mondjuk, egy megyei jogú város között hatalmas eltérések vannak az igénybe vehető szolgáltatások tekintetében, és akkor azt nem is mondom, hogy egy város és egy 2000 fős kistelepülés, vagy netán még egy annál is kisebb kistelepülés viszonylatában mekkora eltéréseket találunk.

Azt látjuk, hogy a társulásokkal gyakorlatilag nagyon furcsa helyzetek alakultak ki: van, ahol kéthetente jelenik meg egy családgondozó két órára, és pontosan tudjuk, hogy a legritkább esetben akkor történik a krízis, amikor ő ott van. Az a gyerek, aki itt él, gyakorlatilag nem jut hozzá semmilyen szolgáltatáshoz, az a család nem fog támogatáshoz hozzájutni.

DARVAS ÁGNES:

Bocsánat, belekérdezek. Erre több javaslat volt az elmúlt évtizedekben, hogy a szabályozást és a finanszírozást hogyan kéne úgy alakítani, hogy ez ne fordulhasson elő. Hogy hogyan lehet több erőforrást juttatni oda, ahol nagyobb a szükséglet. Tehát a kérdés az, hogy ilyen gondolkodás van-e? Ezekben a helyeken általában az önkormányzatok forráshiányosak.

SIDLOVICS FERENC:

Itt jön be több nagyon izgalmas kérdés azzal kapcsolatosan, hogy mit is jelentsen a jövőben az állami felelősségvállalás, azaz hol legyen a feladatellátási kötelezettség. Államosítsuk-e az egész alapellátási rendszert például, ezzel állami garanciát vállalva a feladatok ellátására – és azt hiszem, hogy itt, ha most megkérdeznénk a jelenlevőket, erről elég végletes vélemények lennének. Vagy erősítsük meg az önkormányzatok feladatvállalását, hangsúlyozzuk a helyi gondoskodás fontosságát. Keresnünk kell valamiféle olyan szolgáltatószervezési logikát, ami egyértelművé teszi, hogy ki felelős a szolgáltatások nyújtásáért, és ezt a nagyon bonyolult – célcsoportok, szükségletek, azokra irányuló szolgáltatások – mátrixot össze tudja úgy rendezni, hogy a gyermekek hozzájussanak a szolgáltatásokhoz, és azok feladatairányosan finanszírozva is legyenek. Most nem akarok ennek a részleteibe belemenni, mert akkor nagyon elmennék időben.

Arra szeretnék inkább még egy gondolatban reagálni, hogy nagyon sok elképzelés van arra, hogy hogyan lehetne ezt megcsinálni, keressük is a jó megoldásokat, de mindemellett rendkívül fontosnak tartom azt, hogy a szakemberek támogatását biztosítani tudjuk módszertani szempontból. Nagyon komoly kihívást jelent, hogy a megváltozott módszertani struktúrában hogyan tudjuk elérni a pont ezeken a kistélepüléseken egyedül vívódó szakembereket, hogyan biztosítsunk számukra szakmai támogatását.

És akkor még egy legutolsó gondolat mindezzel kapcsolatban. Azért vettem föl másodikként az együttműködési kérdéseket, mert a nagyarányú beáramlás kapcsán nagyon sokszor azt látjuk a gyakorlatban, hogy nagyon későn tudjuk meg, hogy a gyerekekkel gond van. Nem győzzük hangsúlyozni a gyerekvédelmi jelzőrendszer fontosságát, lényegét 1997 óta egyfolytában, már gyakorlatilag minden gyermekekkel foglalkozó szakember hallotta legalább egyszer valamilyen formában. Hangsúlyozni szeretném, hogy amíg az ágazatok, a társágazatok szakemberei, akik a gyerekek körül dolgoznak, egy-egy jelzés és az együttműködés kapcsán nem érzik a felelőségüket abban, hogy a gyermekek sorsa rajtuk is múlik, addig nehéz előre jutni. Amíg ezt a közös felelőségünket nem tudjuk érezni és nem tudjuk gyakorolni a gyerekekkel kapcsolatban, addig döntő változás nem várható. A gyermekek jólétének ügye az nemcsak egy gyerekvédelmi kérdés, hanem köznevelési kérdés, közegészségügyi kérdés, egy csomóféle kérdés. A jelenlegi helyzet akkor fog döntően megváltozni, ha a szakemberek, akik orvosként, védőnőként, rendőrként, akárkiként ott vannak a gyerekek körül, feladatellátásuk során folyamatosan átérzik mindennek a felelőségét.

Nagyon sok új ötletünk van arra, hogyan tudnánk továbbfejleszteni a gyerekvédelmi jelzőrendszert, biztos, hogy kell egyfajta szankcionálással nyomást gyakorolnunk, de sokkal inkább ötletességgel és új szakmai felületek, erősebb ágazatközi kapcsolódások megteremtésével szeretnénk mindezt elérni. Ezen dolgozunk...

LANNERT JUDIT:

Ez az együttműködés szerintem az egyik kulcsdolog, és itt elhangzott Kende Ágnes előadásában is, hogy nem lesz szakmai együttműködés akkor, ha megszűnik az uniós pénz. A legutolsó előadásban érdekes módon a nem gyermekvédelmi ellátásra szoruló családok is megjelennek a szolgáltatásnál Budapesten, máshol nem. Hát azt gondolom, hogy itt is van mit beszélni az együttműködés, kommunikáció kérdéséről vagy a szakmák közötti együttműködésről.

Tehát én azt gondolom, hogy gond, ha a gyerekügyet nem tudjuk holisztikusan nézni, hanem ilyen bokszokban nézegetjük. Ezekben a bokszokban egyébként teljesen logikusan lehet haladni, tehát ezt a stratégiát csináljuk, ezt a törvényt hoztuk, ezt végrehajtjuk. Csak éppenséggel az kevés, mert a gyereknek az egészségügye, egészsége is fontos és az is, hogy a családnak van-e munkája satöbbi. Ha mindig csak kis bokszokban, ilyen csőlátásban próbáljuk pilinszkázni a dolgot, nem fog működni.

Hadd szemléltessem most ezt egy nem szociális példával, hanem az oktatással. Ezek komplex problémák, ebben a kutatásban is interdiszciplinárisnak kell lenni, meg a szabályozásban is. Nemrég jött egy OECD PISA-felmérés alapján egy legújabb eredmény, hogy napi 60 perc házi feladatnál több az már célellentétes, azt tehát már nem érdemes erőltetni. Most mit tudunk a gyerekekről, a magyar gyerekekről? Hogy a legtöbb házi feladatot a magyar gyerek csinálja a világon. És most tudjuk ezt az eredményt, hogy ez teljesen célellentétes. Ehhez képest a köznevelési törvény szerint 4-ig bent kell lenni a gyereknek, hogy ott nagyon sokat tanuljon. És akkor mellé jön a Tanoda-program, ami próbálja a szegény gyerekeket segíteni a főlzárkózásban, ezért tanodát csinálunk, de a tanoda nem lehet az iskolában, tehát a tanoda csak délután 4-től 6-ig lesz.

Mi történt ekkor Magyarországon? Tudjuk, hogy minél több a házi feladat, minél többet van az iskolában a gyerek, annál rosszabb. Mit csinál a magyar szabályozás? 4-ig bent ül, és miben segíti a szociálpolitika a gyereket? Hát még üljenek 4-től 6-ig is.

Tehát nem javul a helyzet, amíg így zajlanak a dolgok, és míg két egymás mellett levő államtitkárság a minisztériumban nemhogy nem működik együtt, hanem még egymás ellen dolgoznak, és leginkább a gyerek ellen dolgoznak. Amíg ez nem hull vissza senki fejére, mert mindenki a maga módján azt mondja, hogy hát ez volt a törvényben, jót akartunk, hogy minél többet az iskolában legyen a gyerek, tehát az jó, nem? Ha mindig csak ebben a logikában marad mindenki, akkor ugyanott tartunk, ahol most vagyunk.

LUX ÁGNES:

Az általatok elmondottakhoz kapcsolódik, amit a Gyerekjogi Bizottság már többször ajánlott, nevezetesen, hogy átfogó gyerekjogi stratégiára lenne szükség. És nem azért, hogy legyen még eggyel több stratégia papíron, hanem éppen ezért, hogy ezek a szakmák, tárcák és a szakpolitikai döntéshozatal egyvalamit kövessen, ami hosszú távon működik. Ilyen volt egyébként a „Legyen jobb a gyerekek-

nek!” program, abszolút pozitív példaként kiemelve, mivel ez végre túllépett azon, hogy négyévente kormány jön, kormány megy, és azt mutatta meg, hogy sikerült végre a gyermekek érdekében egy átfogó hosszabb stratégiát, egy középhosszút kidolgozni. Tehát van egy rendszeres kérés hazánk felé, és nem történik semmi valójában, mert nem történt még azóta se meg, pedig ezt most már harmadszorra ajánlják. Ugyanígy ajánlották a gyermekügyre vonatkozó szakpolitikai döntések összehangolását és azt is, hogy legyen egy gyerekjogi koordinációs szerv – ezek még mindig nem valósultak meg.

Egy kicsit cáfolnám azt, hogy a gyerekek ügyében mindenki egyetért, hogy ez mindenkinek nagyon fontos. Szerintem majdnem mindenkinek, kivéve a magyar parlamentet, mert voltam olyan perverz, hogy megnéztem az 1997-es gyerekvédelmi törvény elfogadása előtti vitákat. Számomra már az is meglepő volt, hogy ötnél több ember ült bent a gyermekügyekkel foglalkozó plenáris ülésen. Ez a progresszív törvény hosszú évekig tartó, végül konszenzussal záródó viták után született meg, parlamenti elfogadása nagyrészt az előkészítésnek köszönhető. Prioritásról, kiemelt fontosságról azóta sem lehet szerintem beszélni. És az elmúlt lassan 18 évben történt kismillió Gyvt.-módosítást ugyancsak nem kísérte olyan nagyon nagy izgalom a parlamentben.

Ugyanezt támasztja számomra alá ezeken túl, hogy miért nem prioritás még mindig valójában a gyermekügy, még akkor sem, ha mi sokat beszélünk róla, ez egy másik személyes tapasztalat. Az ombudsmani hivatalban volt szerencsém dolgozni tavalyig, és az ombudsman éves jelentését, amit kötelező módon, törvény szerint elkészített és a parlamentnek benyújtott, aminek egy jelentős része gyerekjogi ajánlás volt, azt 2009 és 2014 között nem hallgatta meg a magyar parlament.

Most innentől kezdve én azt gondolom, hogy ne nevetessük már magunkat teljesen ki, hogy azt mondjuk, hogy fontos, mert nem fontos. Lehet, hogy ha a gyerekeknek szavazati jogot adnánk, és a 18 év alattiak is szavazhatnának, akkor fontosabb lenne – egyébként nem annyira földtől elrugaskodott ez sem, egyes országokban próbálkoznak azzal, hogy így vigyék a gyerekekhez közelebb a döntési jogot. Tehát nem fontos valamiért, és itt nyilván nem a szakmabeliekről van szó. Ezért nem történik semmi.

Magyarországon azért nem tud adományt gyűjteni a UNICEF a magyar gyerekek számára, mert bizonyos mutatók szerint, mint a lakossághoz viszonyított gyerekszám, a gyermekhalandóság és a nemzeti össztermék, mi a felső kategóriában úgynevezett donorország vagyunk. Ennek ellenére tudjuk, hogy létezik akár nyomor is Magyarországon a gyermekek számára.

Örületesek azok a számok, amiket Zsombor mondott, teljesen döbbenetes a WC, fürdő nélküli háztartások növekvő száma, mert itt nem kellene, hogy ez legyen. Szerintem az az extrém, hogy egyrészt vannak a jogszabályok, az egyezmények, a nemzeti össztermékünk, rengeteg adófizető, a szolgáltatások és intézmények, és másrészt van az, hogy a gyerek péntekhez képest hétfőn nagyon éhesen megy az iskolába.

Szóval azt gondolom, hogy valamit nagyon rosszul csinálunk, talán mindannyian, vagy nem tudom, de ez esetben mindenképpen fontos kimondani, hogy a felső szint süket erre, mindegy, hogy milyen színű oldalról van szó. Hogy lehet, hogy megünnepeltük a Gyerekjogi egyezmény huszadik évfordulóját, csodálatos volt, de hogy most mégis itt vagyunk, és nem vagyunk benne biztosak, hogy 5 év múlva nem hasonló problémákkal fogunk péntek este úgy hazamenni, hogy egyáltalán nem jó a kedvünk, sem nekem, sem az elkötelezetten itt maradtaknak. Bocsánat, hosszú voltam. Adom tovább a szót.

LANTAI CSILLA:

Én magam ennyire nem vagyok borúlátó. Azért nem, mert egyrészt látom, hogy nagyobb és a korábbinál több együttműködés van a felzárkózási területtel, a közneveléssel, az egészségüggyel. Például úgy tűnik, sikerül azt elérnünk, hogy nem lehet majd nemet mondani a védőnőnek arra a törekvésére, hogy szeretné a gyermekeket megnézni, gondozni és az anyával együttműködni a kisgyermek érdekében. Tehát nem lehet majd bezárni a védőnő előtt az ajtót, hanem mindenképpen elvárható a szülő részéről, hogy a gyermek érdekében együttműködjön a védőnővel. Sok ilyen közös gondolkodás és törekvés van. Valóban nincs még egy nagy gyerekjogi stratégiánk, de van felzárkózási stratégia, továbbá vannak kedvező folyamatok, van bűnmegelőzési stratégia, tehát több olyan törekvés tapasztalható, amiből egy következő lépéssel össze lehetne állítani egy átfogó stratégiát, ami egységében és tényleg holisztikusabban tudja kezelni a „gyermekkérdést”.

Nem közömbösséget tapasztalok ebben, hanem inkább azt, hogy még nem sikerült összeraknunk teljesen a képet, illetve olyat szinten nem, mint ahogy azt elvárnánk. Mindenki a saját helyéről, a saját hatókörében tud tenni azért, hogy a gyermekeket szolgáló ellátások minőségükben tudjanak javulni. Az ágazat irányítás szempontjából nagyon sok problémát be tudtunk azonosítani, és szerintem nagyon sok pozitív lépés is történt. Mint az elején említettem, van gyermekvédelmi gyámságunk, megerősödött a nevelőszülői ellátás, van zárt adatkezelés a gyermekvédelmi jelzőrendszerben, és még lehetne sorolni, például bővül az ingyenes gyermekétkeztetés.

Ezekkel tovább kell haladni. Tehát arra, ami van, ne mondjuk azt, hogy olyan, mintha nem lenne, vagy mint ahogy semmit nem értünk volna el. Ellátjuk a gyermekvédelem rendszerében a kísérő nélküli és menekültstátuszért folyamodó nem kevés kiskorút, és gyerekként látjuk el őket, nem pedig a felnőttekkel azonos megítélés szerint.

Valóban át kell gondolni, hogy rendszerszerűen próbáljuk összetenni a darabkákat, tisztázva hogy hol tartunk és mi az a terület, ahol hiányok vannak. Mert igen, mi is látunk ilyen hiányzó ellátást, ami beazonosítható, kitapintható. Ilyen például a hét közbeni ellátás biztosítása iskoláskorú gyermekek számára, a tanulás, a nevelkedés támogatásával, együttműködve a gyermekek családjával. Ezt mi munkanéven „gyermekvédelmi kollégium”-nak hívjuk. Sok családnak tudnánk ezzel segíteni, és valószínűleg a gyermekvédelmi szakellátásba kerülés is gyakran

megelőzhető lenne. Megkezdtük ennek a kidolgozását. Tehát mindenki a maga területén tud tenni a gyermekekért, és köszönet a szakembereknek, akik szívükön viselik a gyerekek sorsát, és összefüggésében is nézik ezeket a kérdéseket.

KORINTUS MÁRTA:

Nagyon rövid leszek.

Nekem is azt kell mondanom, hogy néha egy kicsit optimistábbak vagyunk, mint az a hangulat, ami itt most kialakult, de ez annak köszönhető, hogy ha megnézem a statisztikákat, akkor a bölcsődei és óvodai építések területén nagyon sok férőhely lett. Tehát ahhoz képest, hogy pár évvel ezelőtt azt hiányoltuk, hogy nem épülnek bölcsődék, és a hátrányos helyzetű országrészekben a gyerekek nem tudnak hozzájutni, azért itt történt egy elég jelentősnek mondható előrelépés, mert hatezer férőhely létesült az elmúlt pályázati ciklusban csak a bölcsődei ellátásban. Ehhez jöttek hozzá az óvodai férőhelyek még.

Tudom, hogy sok a tennivaló. Még állítólag lesznek EU-s források ugyanilyen mértékben, illetve önkormányzatok fognak tudni pályázni.

Amiben kicsit pesszimistább vagyok, az a dolgozók helyzete. Részben nagyon sokan kikerültek most a rendszerből, a negyvenéves munkaviszony kapcsán elmentek nyugdíjba, és az újonnan bekerült végzett szakembereknek, hát hogy úgy mondjam, nincsen elég gyakorlatuk, tehát nincs nagyon kitől átvenni azokat a szakmai tudásokat, amiket jónak tartunk.

DARVAS ÁGNES:

Köszönöm szépen!

Tényleg mindenkitől elnézést kérek, aki még úgy érzi, hogy ő még maradna és folytatnunk kéne ezt a vitát, én nagyon szeretném folytatni ezt a beszélgetést, de erre most nincsen mód.

Én azt szeretném mondani zárásként, hogy ennek a mai konferenciának az volt a célja, hogy szakemberek, döntéshozók, döntés-előkészítők halljanak, megismerjenek olyan tapasztalatokat, fejleményeket, amelyek a szakmában dolgozóktól, illetve a kutatóktól érkeznek. Tehát hogy ebben a körben így megosszuk ezeket az ismereteket, és hát persze abban reménykedik ilyenkor mindig a szervező, hogy az itt elhangzottak valahogy hasznosulnak, és hogy azért ezt a döntéshozók is továbbgondolják.

Nagyon szépen köszönöm mindenkinek a részvételt, az érdeklődést, a figyelmet.